

УДК 658+65.01+640.41+338.46

Чайка Тетяна Юріївна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічного аналізу та обліку
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

Чайка Татьяна Юрьевна

*кандидат экономических наук,
доцент кафедры экономического анализа и учета
Национальный технический университет
«Харьковский политехнический институт»*

Chaika Tetiana

*PhD in Economics,
Associate Professor at the Department of Economic Analysis and Accounting
National Technical University «Kharkiv Polytechnical Institute»*
ORCID: 0000-0002-7622-3193

DOI: 10.25313/2520-2294-2020-11-6577

ОПТИМІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ МАТЕРІАЛЬНИХ ПОТОКІВ У ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ: ЛОГІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

ОПТИМИЗАЦИЯ СИСТЕМЫ ПОКАЗАТЕЛЕЙ МАТЕРИАЛЬНЫХ ПОТОКОВ В ГОСТИНИЧНО-РЕСТОРАННОМ БИЗНЕСЕ: ЛОГИСТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

OPTIMIZING THE SYSTEM OF MATERIAL FLOW INDICATORS IN THE HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS: LOGISTICS ASPECT

Анотація. У статті розглядається проблема формування оптимального набору показників, які характеризують матеріальні потоки в готельно-ресторанному бізнесі. Система показників повинна враховувати особливості галузі, бути вичерпною, але не надмірною, і максимально повно задовольняти потребам, які виникають в процесі планування, оптимізації та управління логістичними потоками на підприємстві. При включенні в систему показників матеріального потоку специфічних характеристик слід враховувати не тільки особливості галузі, але також і особливості організації логістичного контуру.

В даний час вченими-теоретиками і фахівцями-практиками не вироблений єдиний підхід до визначення як окремих показників, так і в цілому системи показників матеріальних потоків в готельно-ресторанному бізнесі. У ряді випадків визначення надмірно розпливчасті, що ускладнює їх практичне застосування. А в деяких випадках пропонується використовувати показники, які є недоречними або недоцільними з точки зору логіки наявних поточкових процесів.

Мета статті – уточнити підходи до класифікації та формуванню системи показників матеріальних потоків в готельно-ресторанному бізнесі з урахуванням логістичного підходу до організації поточкових процесів на підприємстві.

Підхід до класифікації показників матеріальних потоків в готельно-ресторанному бізнесі, який нами пропонується, враховує перш за все потреби практичної діяльності при здійсненні пов'язаної з поточковими процесами на підприємстві аналітичної та управлінської роботи. А пропонується система показників матеріальних потоків оптимізована з урахуванням специфіки даної галузі.

Удосконалення методики класифікації і формування оптимального набору показників матеріальних потоків готельно-ресторанного бізнесу дозволить більш успішно використовувати спеціалізоване програмне забезпечення при плануванні та управлінні логістичним контуром підприємства. Таким чином, отримані результати можуть бути використані з метою підвищення ефективності практичної діяльності фахівців з логістики, які працюють в готельно-ресторанній сфері.

Ключові слова: готельно-ресторанний бізнес, логістика, матеріальні потоки, запаси, потужність матеріального потоку, інтенсивність матеріального потоку.

Аннотация. В статье рассматривается проблема формирования оптимального набора показателей, характеризующих материальные потоки в гостинично-ресторанном бизнесе. Система показателей должна учитывать особенности отрасли, быть исчерпывающей, но не избыточной, и максимально полно удовлетворять потребностям, возникающим в процессе планирования, оптимизации и управления логистическими потоками на предприятии. При включении в систему показателей материального потока специфических характеристик следует учитывать не только особенности отрасли, но также и особенности организации логистического контура.

В настоящее время учеными-теоретиками и специалистами-практиками не выработан единый подход к определению как отдельных показателей, так и в целом системы показателей материальных потоков в гостинично-ресторанном бизнесе. В ряде случаев определения излишне расплывчаты, что затрудняет их практическое применение. А в некоторых случаях предлагается использовать показатели, неуместные либо нецелесообразные с точки зрения логики имеющихся потоковых процессов.

Цель статьи – уточнить подходы к классификации и формированию системы показателей материальных потоков в гостинично-ресторанном бизнесе с учетом логистического подхода к организации потоковых процессов на предприятии.

Предлагаемый подход к классификации показателей материальных потоков в гостинично-ресторанном бизнесе учитывает прежде всего потребности практической деятельности при осуществлении аналитической и управленческой работы, связанной с потоковыми процессами на предприятии. А предлагаемая система показателей материальных потоков оптимизирована с учетом специфики рассматриваемой отрасли.

Совершенствование методики классификации и формирования оптимального набора показателей материальных потоков гостинично-ресторанного бизнеса позволит более успешно использовать специализированное программное обеспечение при планировании и управлении логистическим контуром предприятия. Таким образом, полученные результаты могут быть использованы в целях повышения эффективности практической деятельности специалистов по логистике, работающих в гостинично-ресторанной сфере.

Ключевые слова: гостинично-ресторанний бизнес, логистика, материальные потоки, запасы, мощность материального потока, интенсивность материального потока.

Summary. The article deals with the issues of forming an optimal set of material flows indicators in the hospitality industry. This optimal set should take into account the characteristics of the industry, be comprehensive but not redundant, and respond as fully as possible to the needs arising in the process of planning, optimizing and managing logistics flows. When including peculiar characteristics in the set of material flows indicators, one should take into account not only the specifics of the industry, but also the features of the organization of the logistics circuit.

At present, there is no uniform approach among academics and practitioners to defining both individual indicators and the whole system of material flow measures in the hospitality industry. In some cases, definitions are too vague, making their practical application difficult. And in some cases it is proposed to use indicators that are inappropriate or inappropriate from the point of view of the logic of the current flow processes.

The purpose of the article is to clarify the approaches to classifying and constructing the system of material flow indicators in the hospitality industry, taking into account the logistic approach to the organization of flow processes.

The proposed approach to the classification of material flow indicators in the hospitality industry takes into account, first of all, the needs of practical activities in the implementation of analytical and management work related to the flow processes. And the proposed system of material flow indicators is optimized taking into account the specifics of the hospitality industry.

Improvement of the classification methodology and the formation of an optimal set of material flow indicators of hospitality industry will make it possible to more successfully use specialized software in planning and managing the logistics loop. In this way, the results obtained can be used to improve the efficiency of the practical activities of logistics specialists working in the hospitality industry.

Key words: hospitality industry, logistics, material flows, inventories, flow capacity, flow intensity.

Постановка проблеми. При плануванні, оптимізації і управлінні логістичним контуром на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу важливу роль відіграє систематизація інформації про логістичні потоки, зокрема, про матеріальні потоки. Удосконалення методики формування системи показників матеріальних потоків готельно-ресторанного бізнесу є одним з компонентів підвищення ефективності аналітичної та управлінської роботи в цьому напрямку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Специфіка технологічного циклу підприємств готельно-ресторанного бізнесу розглядається в роботах Н. В. Якименко-Терещенко [1], Т. В. Кравченко [2]. Особливості управління матеріальними потоками як складовим елементом логістичного контуру досліджуються в роботах О. О. Кучмеєва [3], О. С. Бондаренко [4], І. В. Бабія [5], А. В. Мантулової [6], В. В. Негреева, В. Л. Васільонка, Є. І. Алексашкіна [7].

Разом з тим, на жаль, в даний час вченими-теоретиками і фахівцями-практиками не вироблений єдиний підхід до визначення як окремих показників, так і в цілому системи показників матеріальних потоків в готельно-ресторанному бізнесі. У ряді випадків визначення надмірно розпливчасті, що ускладнює їх практичне застосування. А в деяких випадках пропонується використовувати показники, які взагалі є недоречними або недоцільними з точки зору логіки наявних потокових процесів.

Мета статті: уточнити підходи до класифікації та формуванню системи показників матеріальних потоків в готельно-ресторанному бізнесі з урахуванням логістичного підходу до організації потокових процесів на підприємстві.

Виклад основного матеріалу. Матеріальні потоки — один з основних видів логістичних потоків готельно-ресторанної сфери. Логістична концепція передбачає віднесення до матеріальних потоків тих матеріальних ресурсів, які володіють наступними характеристиками: по-перше, знаходяться в русі, і, по-друге, безпосередньо пов'язані з виробничим процесом [8]. При цьому рух матеріальних ресурсів супроводжується відповідними логістичними операціями (пакування, навантаження, переміщення, складування, зберігання і ін.) [1]. Просування матеріального потоку впродовж логістичного контура супроводжується зміною форми матеріального потоку: сировина, матеріали, напівфабрикати, незавершене виробництво, готова продукція.

При дослідженні системи показників, що характеризують матеріальні потоки в готельно-ресторанному бізнесі, слід брати до уваги, що поняття

«матеріальний потік» дуже тісно пов'язане з поняттям «запаси». У разі, коли ми абстрагуємося від процесу руху матеріальних ресурсів, і розглядаємо їхній стан не в динаміці (за певний період часу), а в статичі (на конкретну дату, на конкретний момент часу), замість терміна «матеріальний потік» слід вживати термін «запаси» [3]. Таким чином, очевидно, що стан «знаходження в русі» є однією з ключових і невід'ємних характеристик матеріального потоку.

Також при складанні системи показників матеріальних потоків, а особливо при включенні в цю систему специфічних характеристик, що враховують особливості того чи іншого виробничого процесу, слід брати до уваги поділ матеріальних потоків на елементарні і інтегральні. Елементарний матеріальний потік формується ресурсом одного найменування, в той час як інтегральний матеріальний потік формується сукупністю (множиною) різних елементарних потоків [4].

Показники матеріального потоку можуть бути пов'язані з характеристиками матеріальних ресурсів, що переміщуються; з характеристиками тари і упаковки; з характеристиками транспортних засобів та механізмів; а також з характеристиками власне логістичного ланцюга, за яким здійснюється переміщення вантажів.

В якості основних відносних показників матеріального потоку вважаємо за доцільне виділити:

- швидкість;
- потужність;
- інтенсивність (напруженість).

Особливу увагу приділимо показниками потужності і інтенсивності (напруженості) матеріального потоку. На жаль, в більшості джерел визначення даних показників дано або занадто розпливчасто, або суперечливо.

У загальному випадку, під потужністю розуміють роботу, що здійснюється в одиницю часу. Використовуючи логічну операцію переходу від загального до окремого, визначимо потужність матеріального потоку як кількість (або масу, або обсяг) матеріальних ресурсів, які переміщуються впродовж логістичного ланцюга в одиницю часу. Вибір чисельника цього показника залежить від специфіки ресурсів, які переміщуються, а також від особливостей власне логістичного ланцюга.

Також переходячи від загального визначення інтенсивності до окремого випадку, визначимо інтенсивність матеріального потоку як кількість (або масу, або обсяг) матеріальних ресурсів, що проходять через даний пункт логістичного ланцюга в одиницю часу. Зауважимо, що часто в логістиці

інтенсивність матеріального потоку ототожнюють з його напруженістю [2; 5].

Відзначимо, що в деяких джерелах, крім перерахованих вище, згадується також такий відносний показник матеріального потоку, як його щільність [6]. У загальному випадку, під щільністю потоку розуміється кількість речовини, що проходить в одиницю часу через одиничну площу. У логістиці важко знайти аналог терміну «одинична площа» стосовно логістичного ланцюга. А тому застосування показника щільності матеріального потоку в даному контексті вважаємо недоцільним.

Враховуючи специфіку галузі, вважаємо за необхідне до основних характеристик матеріального потоку в готельно-ресторанному бізнесі віднести також наступні:

- номенклатура і асортимент;
- кількість ресурсів, що переміщуються;
- габаритні характеристики (обсяг, площа, лінійні розміри);
- маса (брутто, нетто);
- фізико-хімічні характеристики;
- вартісні характеристики;
- характеристики тари (упаковки);
- характеристики транспортного засобу (вантажопідйомність, вантажомісткість) [8].
- траєкторія руху (шлях) із зазначенням початкового, кінцевого і проміжних пунктів руху;
- тривалість (час у дорозі);
- ритмічність [7].

Також до характеристик матеріального потоку відноситься характер руху ресурсів в ньому: безперервний або дискретний.

З огляду на специфіку готельно-ресторанного бізнесу, особливу важливість має тривалість руху матеріальних ресурсів впродовж логістичного ланцюга, ритмічність, а також умови переміщення, що дозволяють зберегти належний рівень органолептичних та споживчих характеристик продукції.

Крім перерахованих вище показників, до характеристик матеріального потоку можуть відноситись також різні договірні зобов'язання, що пов'язані з переміщенням матеріальних ресурсів. Залежно від цілей аналізу, до числа характеристик матеріального потоку можуть бути додані також показники надійності, трудомісткості, гнучкості, маневреності та ін. Наповнюваність, ієрархізація і деталізація системи показників матеріальних потоків готельно-ресторанного бізнесу в кожному конкретному випадку може варіювати в залежності від поставлених цілей і очікуваних результатів аналітичної роботи.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших досліджень. Таким чином, оптимальна система показників матеріального потоку підприємств готельно-ресторанної сфери повинна складатися як з абсолютних, так і з відносних величин; враховувати динамічний характер матеріальних потоків; описувати не тільки власне характеристики матеріальних ресурсів, але також і характеристики тари, упаковки, транспортних засобів і механізмів, а також характеристики логістичного ланцюга, впродовж якого здійснюється переміщення вантажів.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в уточненні методики пошуку і відбору необхідних індикаторів в систему показників матеріальних потоків підприємств готельно-ресторанного бізнесу.

Практична значимість отриманих результатів полягає в можливості їх використання при проведенні практичної аналітичної і управлінської роботи, пов'язаної з керуванням логістичним контуром підприємств готельно-ресторанної сфери.

Перспективи подальших досліджень можуть бути пов'язаними з уточненням впливу специфічних особливостей виробничої діяльності окремих підприємств на методику відбору показників матеріального потоку підприємств готельно-ресторанного бізнесу.

Література

1. Готельно-ресторанна справа: навч. посібник / Н. В. Якименко-Терещенко [та ін.]; ред. Н. В. Якименко-Терещенко; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків: Планета-Прінт, 2019. 404 с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/43512>
2. Логістика у ресторанному господарстві: навчальний посібник / уклад. Т. В. Кравченко. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2017. 161 с.
3. Кучмеев О. О. Особливості управління матеріальними потоками в логістичних системах торговельних підприємств / О. О. Кучмеев // Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 30(1). С. 99–103. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/30_1_2018/23.pdf
4. Бондаренко О. С. Сутність та значення матеріальних потоків у логістичному управлінні підприємствами / О. С. Бондаренко // Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 7. С. 53–56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2010_7_15

5. Бабій І. В. Характеристика поточкових процесів у логістичній системі підприємства / І. В. Бабій // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2015. № 2(2). С. 108–111. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2015_2\(2\)_24](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2015_2(2)_24).

6. Мантулова А. В. Материальный поток как ключевой элемент складской логистики // Вестник молодых ученых Самарского государственного экономического университета. 2017. № 1. С. 141–144.

7. Негреева В. В., Василёнок В. Л., Алексашкина Е. И. Логистика. Учебное пособие. СПб: Университет ИТМО, 2015. 85 с.

8. Чайка Т. Ю. Матеріальні потоки в готельно-ресторанному бізнесі: логістичний підхід / Т. Ю. Чайка // Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2018»: тр. 14-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 5–7 грудня 2018 р. Харків: НТУ «ХПІ», 2018. С. 149–151. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/39241>

References

1. Ghoteljno-restoranna sprava: navch. posibnyk / N.V. Jakymenko-Tereshhenko [ta in.]; red.N.V. Jakymenko-Tereshhenko; Nac. tekhn. un-t «Kharkiv. politekhn. in-t». Kharkiv: Planeta-Print, 2019. 404 s. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/43512>

2. Loghystyka u restorannomu ghospodarstvi: navchalnyj posibnyk / uklad. T. V. Kravchenko. Umanj: FOP Zhovtyj O. O., 2017. 161 s.

3. Kuchmjejev O. O. Osoblyvosti upravlinnja materialjnymy potokamy v loghistrychnykh systemakh torghoveljnykh pidpryjemstv / O. O. Kuchmjejev // Prychornomorsjki ekonomichni studiji. 2018. Vyp. 30(1). S. 99–103. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/30_1_2018/23.pdf

4. Bondarenko O. S. Sutnistj ta znachennja materialjnykh potokiv u loghistrychnomu upravlinni pidpryjemstvamy / O. S. Bondarenko // Investyciji: praktyka ta dosvid. 2010. # 7. S. 53–56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2010_7_15

5. Babij I. V. Kharakterystyka potokovykh procesiv u loghistrychnij systemi pidpryjemstva / I. V. Babij // Visnyk Khmeljnycjkogho nacionaljnogho unyversytetu. Ekonomichni nauky. 2015. # 2(2). S. 108–111. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2015_2\(2\)_24](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2015_2(2)_24)

6. Mantulova A. V. Materyal'nyj potok kak kljuchevoj element skladskoj loghystyky // Vestnyk molodykh uchennykh Samarskogho ghosudarstvennogho ekonomyčeskogho unyversyteta. 2017. # 1. S. 141–144.

7. Neghreeva V. V., Vasylenok V. L., Aleksashkina E. Y. Loghystyka. Uchebnoe posobyje. SPb: Unyversytet YTMO, 2015. 85 s.

8. Chaika T. Yu. Materialjni potoky v ghoteljno-restorannomu biznesi: loghistrychnyj pidkhid / T. Yu. Chaika // Doslidzhennja ta optymizacija ekonomichnykh procesiv «Optimum-2018»: tr. 14-ji Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 5–7 ghрудnja 2018 r. Kharkiv: NTU «KhPI», 2018. S. 149–151. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/39241>